

Smysl - můžeme si ho „dát“?

Machovec kdysi napsal: „Lidský život má smysl tehdy, je-li člověk schopen sám mu jej dát. Více nic ...“ (Smysl života, 2. vyd., str. 23). To je nepřípustná nepřesnost, ba hrubá chyba. Člověk (a tím myslíme konkrétního člověka) může něco svému životu „dát“ jen tehdy, když to nějak „má“. Jak by mohl „dát“ něco, co sám „nemá“? Machovec měl zřejmě na mysli to, že žádný konkrétní člověk nemůže počítat s tím, že jeho život má smysl už tím, že tento svůj život žije, prožívá, ale že se jeho životu může dostávat „smyslu“ teprve tím, jak tento život žije, co dělá, jak se chov, jak jedná. Ale i když v tom něco pravdy je (Aristotelés přece už dávno věděl, že je nesnadné se pravdě zcela vyhnout), je v tom hodně mylného. Především je třeba si uvědomit, že už sám život je jakýmsi zvláštním způsobem, ale nepřehlédnutelně spjat se „smyslem“: život sám je už jistým způsobem uskutečňováním „smyslu“ - naprosto nesmyslný život je nemožný. Tím ovšem nechci problém svést na „přírodu“ a „přirozenost“ (leđa ve zcela novém pojetí). Chci jen poukázat na to, že každá vyšší úroveň „uskutečňování“ smyslu musí nutně nějak navazovat na příslušné nižší úrovně (a nemusí to vždy znamenat navazování kladné - viz kupř. „obětování života“ třeba za přátele, jak o tom mluví Ježíš). Ale daleko nejdůležitější je spjatost smyslu s časem, především pak s budoucností. A už tady je zřejmé, že čas, tj. budoucnost si sami nikdy nemůžeme „dát“, nýbrž musíme ji „dostat“, musí „se nám jí dostat“, musí nám být přidělena - a to nikoli druhými lidmi (byť nikoli zcela bez druhých lidí.) Člověk si tedy nemůže sám „dát“ smysl resp. nemůže sám dát smysl svému životu, ale může usilovat o tento smysl, přesněji, o jeho uskutečnění, naplnění. Smysl je vždy něčím víc než pouhou daností, je zejména výzvou; ale tato výzva je vždy nějak spjata s danostmi, počítá s nimi, zapojuje je - v jejich významu - do významů širších, rozsáhlejších, zejména časově rozlehlejších, tedy do budoucnosti. Když se však člověk rozhoduje naplnit, uskutečnit určitý „smysl“, nemůže si ho libovolně a svévolně vymýšlet, ale musí tento ještě nenaplněný, neuskutečněný smysl přijmout jako svůj, musí jej akceptovat, rozhodnout se pro něj a pro jeho uskutečňování. Právě proto není smysl ničím daným, nýbrž je to výzva, na kterou je třeba odpovědět právě tím, že je přijmeme - nebo také nepřijmeme. A když ji nepřijmeme, dochází k tomu, že tak smysl svého života oslabujeme a někdy vysloveně ničíme, destruujeme. Smysl tedy nemůžeme sami sobě nikdy dát, ale můžeme jej přijmout jako výzvu, nám adresovanou, a pokusit se jej uskutečňovat, uplatňovat tím, že se pro nás stane ústřední perspektivou integrace našeho života vcelku.

(Písek, 051201-2.)